



# “Cal ser més **fidel** a la teva evolució que a la gent que creu en tu”

“Cal ser més fidel a la teva evolució que a la gent que ha cregut massa en tu en un moment determinat.” És la reflexió d'un home de setanta-cinc anys, l'escriptor, crític literari i editor Josep Maria Castellet, president del consell d'administració del Grup 62. El pal de paller del grup, Edicions 62, editorial de la qual Castellet ha estat director literari, celebra el quarantè aniversari.

**J**osep M. Castellet va fer setanta-cinc anys el 15 de desembre passat. Homenatjat el 1996 per Edicions 62, de la qual ha estat director literari, en ocasió del setantè aniversari, amb el volum *Homenatge a J. M. Castellet*, en aquest cas han estat els hispanistes els que li han fet un volum miscel·lani, de 440 pàgines, *De sombras y de sueños. Homenaje a J. M. Castellet*, en edició d'Eudardo A. Salas Romo, professor doctorat a Granada amb una tesi sobre l'assagista i crític literari. El llibre ha estat publicat a Península, l'editorial en llengua castellana fundada per Edicions 62. Castellet és ara president del consell d'administració del Grup 62.

—Què fa el president del consell d'administració del Grup 62?

—Presidir els consells. Un president no té més feina específica que aquesta.

—Però aleshores què hi feu al despatx que ocupeu?

—Tinc despatx en tant que conseller, d'ençà que vaig jubilar-me de la feina de director literari. Hi vinc un parell d'hores i no cada dia. Despatxo coses, a mesura que la gent me les demana. Evidentment, literàries.

—Doneu consells, assessoreu, feu propostes?

—Res de proposar. No tinc cap funció executiva. Són funcions consultives.

—Aquesta feina la vau demanar o va ser una proposta, una obligació, de l'empresa?

—Obligar, no. Va venir rodat. La renovació de persones va coincidir amb

la meua jubilació i calia establir d'alguna manera o altre els ponts amb el passat. En aquell moment era lògic i normal.

—Necessari.

—Home, necessari no ho sé. Normal. Si m'hagués mort, l'empresa també hagués tirat endavant.

—La vostra jubilació va coincidir amb la renovació de la casa. Com la veieu ara, la casa?

—Molt canviada, sobretot amb el creixement. Hi havia una tendència del consell d'administració a propugnar un creixement de l'empresa. Calia fer la casa perquè, com altres de relativament petites, era molt llaminera per a les editorials grosses, algunes de les quals feien propostes d'aproximació perilloses, si bé mai no van arribar a concretar cap d'adquisició. Per situar-nos al nivell que tenim ara ens calia per una banda consolidar la producció en castellà, que havia estat la part fluixa. I també reforçar la catalana, tant a llibreries com en la venda a terminis, a través de l'impuls a Edicions 62 i la incorporació al grup d'una segona editorial, Empúries, que manté la seva personalitat pròpia.

—Penseu que el llibre català ha tocat sostre?

—Totes les llengües que no siguin l'anglesa poden tenir sostre, no se sap quin. I no es poden treure conclusions de les xifres d'un any. Una editorial pot ser pessimista un any, i optimista, el següent. Potser aquest sostre és de lliure mercat però també dependria d'una certa ampliació de continguts.

**“Això del ‘mestre’ ha estat sempre tenyit d’un afecte irònic. Si fos mestre seria un fracassat perquè no tinc deixebles. Els mestres han estat els poetes del nostre grup, Gil de Biedma i Ferrater”**

Per exemple, en el llibre universitari. Ara no veig que la universitat en conjunt sigui prou favorable al llibre català, encara que alguns professors, sí. Sense una voluntat massiva de les universitats catalanes és difícil competir en preu amb les edicions castellanes.

—La casa és la mateixa que abans?, i perdoneu la simplicitat de la pregunta.

—El grup és el mateix. Aquest 2002 se celebren els 40 anys de la fundació i en el catàleg del llibre commemoratiu que s’editarà es registren quatre mil títols. Qui vulgui consultar-lo s’adonarà que el grup neix i ha crescut al voltant del pal de paller d’Edicions 62, que ha tocat totes les tecles possibles, amb errors en l’inici, però millorant constantment. Tota la literatura catalana que s’hi veurà reflectida seria el moll de l’os de la més bàsica literatura estrangera i del pensament universal, manifestat en diverses col·leccions i amb compres com la col·lecció “Textos Filosòfics” de la desapareguda Laia. Per tant, hi ha una sèrie de pilars però la base és la inicial, la literatura catalana en el sentit més ampli, i a molta distància de qualsevol altra editorial.

—En els inicis, la narrativa traduïda venia molt menys que l’original catalana i ara el grup assoleix xifres de venda espectaculars amb les traduccions. Aquest seria un dels canvis més notables de l’època passada amb l’actual?

—No és només la història d’Edicions 62, sinó la del llibre català de la postguerra. Ara hi ha un públic nou que està al corrent de les edicions de fora i per això aquests llibres tenen l’èxit que han de tenir. Ens vam avançar en el temps perquè vam fracassar, quan el públic no podia assumir el que ara assumeix. Això és el que em fa dubtar de la qüestió dels sostres.

—Parlem de l’escriptor, del crític literari, del memorialista. Penseu escriure cap nou llibre?

—Només em falta acabar un volum de memòries semblants, però no exactes, al llibre *Els escenaris de la memòria*, que he començat a escriure. Però de crítica, no en faré cap més.

—Una de les característiques més destacades d’*Els escenaris de la memòria* era que els autors dels quals parlàveu eren tractats amb textos d’estils diversos que eren els que semblaven escaure’s més a cada personatge. Aquesta estratègia es manté en el segon llibre?

—No té unitat perquè es tracten d’èpoques i personatges diversos però tampoc no tindrà la voluntat de canviar de gènere a mesura que feia els retrats, cosa de què no tothom es va adonar. Anirà tal com va rajant. Bàsicament, estarà dedicat a un nucli molt reduït dels meus amics literaris. Serà un llibre molt pròxim a l’amistat. Molt més difícil de fer per mi, òbviament, perquè l’amistat ha estat una amistat amb complicitats literàries i en algun cas polítiques, però aquestes no es tracten gaire. També surto jo més: no m’agrada, però no tinc més remei.

—I un cop acabat el llibre, què penseu fer?

—Dedicar-me a la vagància cultural, tal com em serveix a mi, un punt de reflexió de les coses que he vist, que he visitat, l’espectacle del segle XX. La cultura en el sentit més ampli que parteix de la literatura però amb el ci-

nema i les arts plàstiques. Menys la música. Aquesta vagància que em permet anar d’un lloc a l’altre, amb més lleure, l’utilitzo com a refugi i defensa personal davant del temps que estem vivint. Que no deixa de ser un privilegi.

—Península ha publicat l’edició definitiva de dos llibres antics vostres, l’antologia *Nueve novísimos poetas españoles* i *La hora del lector*—de la qual hi ha edició catalana acompanyada de *Poesia, realisme, història* (Edicions 62, 1987)—amb un estudi de Laureano Bonet, tan extens com el text. L’etapa d’interès per la literatura castellana és passada?

—Jo no he pogut deixar mai de tenir interès, curiositat, per la literatura espanyola contemporània. Després de publicar l’antologia de poesia catalana que faig amb en Joaquim Molas, dedico més atenció als autors catalans. Joan Fuster, que vaig conèixer quan encara escrivia en castellà, em va dir com és que no escrivia en català. Cal tenir en compte que als deu anys, per culpa de la Guerra Civil em trobo a Sant Sebastià i que tota la meua formació va ser castellana. Vaig arribar a un acord amb Fuster en fer-li veure que era bo que tinguéssim hispanistes i em va tolerar aquesta desviació meua.

—Manuel Vázquez Montalbán, un dels “novísimos”, recordava en el vostre llibre d’homenatge dels setanta anys que els que escriviem en castellà a Barcelona a començament dels seixanta volien que Castellet els passés la mà pel cap i que quan “el mestre”, com us deien, va triar la literatura catalana, es van sentir orfes.

—Sí, clar. L’ètica de la infidelitat. Pel que fa a la poesia, primer publico unes antologies, *Veinte años de poesía española* i *Un cuarto de siglo de poesía española*, que tenen un impacte relativament important perquè és la primera formulació teòrica i una mica dogmàtica, tot sigui dit, del que jo en deia realisme històric i la gent interpretava com a realisme socialista. Després, m’adono que he de reconstruir el meu univers teòric i m’inclino cap a un eclecticisme on no deixo de tenir en compte el realisme però vaig

per altres camins. Així apareix l'antologia *Nueve novísimos* i a partir d'aquí em poden titllar de traïdor o infidel. I en català, en el pròleg del meu estudi d'Espriu escric que la metodologia me la dona l'autor, si no, no hagués pogut entrar en el seu món, de tanta complexitat espiritual. Finalment, has de ser més fidel a la teva evolució que no a la gent que ha cregut massa en tu en un moment determinat.

—La paraula “mestre” apareix sovint en els articles que us dediquen. Heu estat mestre per edat, bonhomia, entre gent, vocació, formació?

—Això del “mestre” ha estat sempre tenyit d'un afecte irònic perquè no n'he volgut ser i no he practicat ni la docència ni l'ensenyament. La diferència amb el grup inicial a què pertanyo, els poetes en castellà i Gabriel Ferrater, és molt gran. Ells són creadors, en poesia, i jo sóc molt amic personal de tots ells i em dedico a la crítica literària. Aquest fet fa que pugui discutir amb ells qüestions teòriques i això no ha estat una figura de mesuratge. Si ho fos hauria estat un fracassat perquè no he tingut deixebles. Els mestres han estat els poetes del nostre grup, com Gil de Biedma en castellà i Ferrater, en català.

—*L'hora del lector* posa l'accent sobre què llegeix el lector quan llegeix, i ara, això, la crítica ja ho té molt en compte. Però no quan ho vau formular. Ho vau tenir clar gaire d'hora?

—De molt jove. El llibre és del 1957 però hi ha un article anterior, a *Laye*, de cap al 1953. Naturalment, la idea no me la invento jo. Sorgeix de diverses lectures, com el Sartre crític literari i les idees sobre la novel·la d'Ortega y Gasset, de les poques que publicades llavors a la literatura castellana sobre teoria literària. D'aquestes lectures se m'apareix, més que la figura del lector, el fet que la creació vol un receptor, sinó, podria acabar sent una creació onanista, i que l'obra ha de ser assimilada pel lector, individualment. La lectura com a acte creador fa gaudir un text d'una manera diferent de com ha estat feta pel creador. Això rebotà anys



“Espriu tornarà. No ho dubteu. Una literatura de les dimensions d'Espriu no pot desaparèixer així com així. Portar la llufa del poeta català nacional resistencialista es paga car.”

més tard en una persona que ha tingut la generositat de reconèixer-ho, Umberto Eco, a *Opera aperta*. Vaig quedar glaçat en veure l'esment de *L'hora del lector*, que Eco va llegir o bé en castellà o bé en l'edició italiana d'Einaudi, no ho diu.

—L'escriptor ha d'imposar el mètode al crític?

—Cada autor reclama una adaptació de les teories literàries al seu cas. Per tant, el gran crític, si existeix o ha existit, ha d'haver tingut una formació extensa i en profunditat de les teories de la literatura i a través d'aquestes, de l'eclecticisme, com he expressat en el pròleg d'Espriu, penetrar en l'univers de l'autor. Espriu, això de banda, és víctima d'una mala crítica literària d'una part dels seus poemes que el converteixen en un poeta resistent nacionalista.

—El poc interès que sembla despertar ara Espriu deu ser un dels fets culturals que més greu us deu saber, no?

—Salvador Espriu tornarà. No ho dubteu. Una literatura de les dimensions d'Espriu no pot desaparèixer així com així. Portar la llufa del poeta català resistencial nacionalista es paga ben car, com l'esquerranisme

d'un poeta tan notable com Joan Oliver.

—Què llegiu ara?

—Només els llibres dels quals tinc una referència molt directa, els recomanats pels amics. El que no faré més és llegir les obres que es presenten als premis. He deixat de ser jurat. Llegir els textos que opten als premis és el més pesat que he fet a la meua vida.

—I ara hi ha molts més premis que quan vau començar de director literari.

—El plantejament és absolutament erroni i s'ha de replantejar, partint de zero. S'ha arribat a una situació tan grotesca que justificaria un cop de mà dictatorial literari. És una confusió completa, absoluta.

—Finalment, teniu cap idea sobre com estendre l'edició en català?

—La solució va més enllà del món editorial. És una qüestió de normalització de la llengua en els mitjans de comunicació, de correcció del desequilibri existent. No es tracta del que pugui fer o no el gremi —si es fan campanyes, benvingudes— com que hi hagi una evolució conjunta dels mitjans de comunicació que ens envolten.

Lluís Bonada